

Buxoro davlat universiteti Fizika-matematika va axborot texnologiyalari fakulteti
“Differensial tenglamalar” kafedrası professor-o‘qituvchilari ishtirokida **“Buyuk
shoir, davlat arbobi va mutafakkir Alisher Navoiyning hayoti va ijodi – ibrat
maktabi”** mavzusida o‘tkazilgan ma’rifat soati

BAYONNOMASI

Buxoro shahri

2025-yil 04-fevral

Qatnashdilar: Differensial tenglamalar kafedrası barcha
professor o‘qituvchilari

Kun tartibi:

- 1. “Buyuk shoir, davlat arbobi va mutafakkir Alisher Navoiyning hayoti va ijodi – ibrat maktabi”** mavzusida o‘tkazilgan ma’rifat soati **muhokamasi**

Eshitildi:

Differensial tenglamalar kafedrası professor-o‘qituvchilari ishtirokida **“Buyuk shoir, davlat arbobi va mutafakkir Alisher Navoiyning hayoti va ijodi – ibrat maktabi”** mavzusida ma’rifat soati o‘tkazildi. Ma’rifat soatini ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo‘yicha kafedra mas’uli p.f.f.d. (PhD) Sh.F.To‘rayev kirish so‘zi bilan ochib berdi. Ma’rifat soatida, shuningdek, quyidagilar aytildi va tahlil qilindi.

Alisher Navoiy 1441-yil 9-fevral kuni Xuroson davlatining poytaxti — hozirgi Afg‘oniston hududidagi Hirot shahrining Bog‘i Davlatxona mavzesida tug‘ildi. Otasi G‘iyosiddin Muhammad - Temuriylar saroyida xizmat qilgan, o‘z davrining nufuzli kishilaridan biri, o‘g‘lining tarbiyasi va ta’limiga jiddiy e’tibor bergan. Onasi (ismi noma’lum) Kobul amirzodalaridan Shayx Abusaid Changning qizi ekani aytiladi.

XV asrning yetuk adabiyotshunos olimlaridan biri bo‘lgan Davlatshoh Samarqandiy "Tazkirot un-shuaro" ("Shoirlar tazkisasi")da Navoiyning otasi haqida "Navoiyning otasi Abdulqosim Boburning ishonchli kishisi Chig‘atoy ulusi ulug‘laridan edi" deya qisqacha ma’lumot berib o‘tgan. Shu bilan birgalikda u G‘iyosiddin Muhammadning harbiy bo‘lganini ham ta’kidlagan.

Alisher Navoiyning o‘zbek tilida yaratgan she’riy merosi asosan "Xazoyin ul-maoniy" devoniga jamlangan. Asar 4 qismdan iborat. Devonning birinchi qismiga "G‘aroyib us-sig‘ar" ("Bolalik g‘aroyibotlari"), ikkinchi qismiga "Navodir ush-shabob" ("Yigitlik nodirotlari"), uchinchi qismiga "Badoye’ ul-vasat" ("O‘rta yosh badialari") va nihoyat, to‘rtinchi qismiga "Favoyid ul-kibar" ("Keksalik foydalari") degan nomlar berildi. "Xazoyin ul-maoniy" inson bolasining murakkab va yuksak tafakkuri hamda behisob his-tuyg‘ulari bilan bog‘liq minglarcha she’r va o‘nlarcha she’r turlarini o‘z ichiga olgan majmua bo‘lib, Sharq adabiyoti tarixida noyob hodisadir. Bu xil majmua Alisher Navoiyga qadar Amir Xisrav Dehlaviy tomonidangina tuzilgan. Ushbu devonga kirgan minglarcha she’rlarni Alisher Navoiy butun umri davomida turli sharoitlarda, har xil sabablar bilan yozgan bo‘lib,

ular shoir hayoti va u yashagan davr bilan sonsiz-sanoqsiz iplar orqali bog‘langan. Alisher Navoiy "Xazoyin ul-maoniy" ga qadar "Ilk devon", "Badoye' ul-bidoya", "Navodir un-nihoya" devonlarini tuzgan. "Xazoyin ul-maoniy" ana shu 3 devonga kirgan hamda "Navodir ul-nihoya" tuzilgandan keyin yozilgan she'rlar asosida yuzaga kelgan.

Kelmadi

Kecha kelgumdur debon ul sarvi gulro' kelmadi,
Ko'zlarimga kecha tong otguncha uyqu kelmadi.
Lahza-lahza chiqdimu, chekdim yo'lida intizor,
Keldi jon og'zimg'avu ul sho'xi badho' kelmadi.
Ul parivash hajridinkim yig'ladim devanavor,
Kimsa bormukim anga ko'rganda kulgu kelmadi.
Tolibi sodiq topilmas yo'qsakim qo'ydi qadam
Yo'lg'akim avval qadam ma'shuqqa o'tru kelmadi.
Ey Navoiy, boda birla xurram et ko'nglung uyin,
Ne uchunkim boda kelgan uyga qayg'u kelmadi.

Shubhasiz, Navoiy ijodining yuksak cho'qqisi „Xamsa“ asaridir. Uning yaratilishi turkiy xalqlar adabiyotida muhim voqelik bo'lgan. Shoir birinchilardan bo'lib, turkiy tilda to'liq „Xamsa“ yaratdi va shu bilan turkiy tilda ko'lamdor asar yozish mumkinligini isbotlab berdi. „Xamsa“ ya'ni „Besh doston“ asarini yaratish - mumtoz sharq adabiyotining eng mukammal an'alaridan biri bo'lgan. Shu sabab ham tarixda „Xamsa“ asarini yaratgan shoirlar barmoq bilan sanarli.

Fizika-matematika va axborot texnologiyalari fakulteti yoshlar bilan ishlash bo'yicha dekan muovini:

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha kafedra mas'uli:

K.H.Qobilov

Sh.F.To'rayev